

Besedilo je tisto b. sporočilo iz katerega lahko zaradi njegove urejenosti prepozamo, čemu je nastalo in o čem govori (**namen, temo**) povedi smiselno navezujejo druga na drugo in v katerem ne manjka nobena razumevanje bistveni podatek.

- **besedno**(govorjenje, besedila)
- **nebesedno**(mimika, izrazi)

besedila :

- **sovisna**(deli bes. Se med seboj slovnično in logično povezani)
- **smiselna**(prepoznaven namen, tema)
- **zaokrožena**(tvorijo vsebinsko in oblikovno celoto(glavno je bistvo- ne manjka)

Vloge besedil :

- **izrazna** dnevnik, zas pisma (okoliščine sp, sporočevalceva starost, izobrazba, razmerje) lirске pesmi.
- **vpljivajska**(podatke o sp namenu-vpliv na naslovnika, ravnanje, doživljanje, mnenje)vabila, prošnje, ukaz.
- **predstavitvena**(lastnosti predm.od sporočevalca, preglednice)pod zunanja predmetnost.
- **metajezikovna**(podatke o b. jeziku)pojasnjujemo pomen besede(besedila), strokovna, izrazi, definicije.
- **govornostikovna**(podatke o prenosniku)besedila, kjer preverjamo stik z naslovnikom-dialog, stike.
- **lepotna**(b zvočnost, ritem, igrivost j, lepota)umetnostna besedila., poezija.

Vrste besedil : (merilo delitve)- **umetnostna-neumetnosna**(različna raba izraznih sredstev)

- **neumetnostna**(o resničnem svetu, pod so preverljivi), praktičen namen-poročila ali b, opisi.
- **Umetnostna** (g o domišljijem svetu-nepreverljiva resničnost realnega sveta(fikcija), nima prak. Namena, zelo pomembna je lepota vloga).-pesnitev, lirika, dramatika.

Govorjena-zapisana(**prenosnik** ustna-pisna oblika)prvine za slušni-vidni prenosnik.Razlike so v zgr stavkov, izbiri besed.

- **govorjena b**(značilnosti:spontano(razen naučeno ali priprav.), minljivost, narečje, ponavljanje. Govor je lahko knjižen ali neknjižen, ne dokonča misli, dopolnjuje). - **zapisana b**(knjižni j, pripravljeno, brez dopolnjevanja, pravopisna pravila, nebesedne prvine pisanega j, razumljivo za branje). **Enogovorna-dvogovorna**(spodbujanje n k odzivu ali sporočevalec pričakuje nasl odziv oz. se sam odziva na b)
- **enogovorna**(ne pričakujemo odziva od naslovnika, le posredovanje informacij).
- **dvogovorna**(naslovnika tvorec pozove k odzivu, pričakuje zahvalo, mnenje, nasvet, odgovor : **Odzivna**(zahvala), **pobudna**(pozivanje nečemu)**mešana**(pobuda+odziv=anketa).

Subjektivna-objektivna(razlika je v izražanju oz. razmerju)**razodevanje sp**

- **subjektivno**(sporočevalec izraža svoje mnenje, osebno razmerje do naslovnika, b)lirika, opisi.
- **objektivno**(podajanje le preverljivih, stvarnih podatkov, ni osebnega razmerja do predmeta, b)→ strokovna b, realna podoba.

Zasebna-javna(razlikuje se v namenu glede do naslovnika **izbran krog n**).namenjeno posamezniku ali javnosti.

- **zasebna** (namenjena posamezniku, vsebuje osebne podatke (ni za vsakogar), nagovor določene osebe: ime, priimek, družbena vloga (draga..., sp g...))
 - **javna** (namenjena množici ljudi, nagovor (spoštovani gledalci), vsa objavljena besedila. Ko se sporočevalec odloči da b za posameznika objavi v širšem krogu (**čestitke, osebna zahvala oz. množ**))
 - Uradna-neuradna** (glede na družbeno razmerje (vloga): **enakovredno oz. neenakovredno (sporočevalec-naslovnik)-nadrejeni-podrejeni**).
 - **neuradna** (sporočevalec pošilja b družbeno enakovrednemu naslovniku, neuradni nagovori, pozdravi, tikaje, podpis le z imenom, razodeva sv mnenje).
 - **uradna** (sporočevalec pošilja b dr neenakovr. Naslovniku, ustrezen nagovor, uraden zaključek, zunanja oblika, navedemo ime, pr, dr status (v podpisu)).
 - **Praktičnosporazumevalna** (namenjena posamezniku, neuradna, zasebna, subjektivna → enakovredno družbeno razmerje → govorjena → dvogovorna). **izbran krog naslovnikov, vrsta javnosti!**
 - **uradnovalna** (uradna, zasebna → namen. Posamezniku → sp in naslovnik v neenakovrednem r. tema b je navedena pred nagovorom. uradno razmerje med sp in nasl → objektivna b → zapisana, govorjena, dvogovorna.
 - **publicistična** (namenjena široki javnosti → tvorijo novinarji razodevajo mnenje **subjektivna** (časopisi, radio, TV) → zapisana ali govorjena. poročajo o dogodkih → jih razlagajo in izražajo mnenja o njih → družbeni zadeve). b **so enogovorna**.
 - **strokovna** (ožja, strokovna javnost (namenjena le delu javnosti) → strokovnjaki področja → namenjena istim strk. Naslov napoveduje temo → utemeljuje svoje ugotovitve, si pomaga s strokovna litr → uporabljajo **termine, b je objektivno, zapisana ali govorjena → enogovorna**.
 - **znanstvena** (zn knjige, članki, predavanja, → spoznanja o resničnosti → primerjave izbr tematika.
 - **poljudnoznanstvena** (če ljudje nimajo zadosti predznanja, manj str izrazov več ponazarjanja (slike) → članke v revijah, učbeniki, razlaga učitelja. Vsa ta besedila so združena v skupine!!! (sporočevalčev namen)
Pa še: - **prikazovalna** → sp ga tvori, da naslovnik izve to kar že ve on → novica, poročilo, obvestilo, predst osebe, kraja.
 - **zagotavljajalna** → obljuba, grožnja, prisega, prijavnica, pogodba.
 - **vrednotenjska** → da naslovnik sodil o čem tako kot sodi on → kritika, ocena, graja, pohvala, komentar.
 - **čustvena** → da bi naslovnik doživljal stvarnost ali sebe tako kot jih-on → ljub. Pismo.
 - **pozivna** → da nasl naredi tisto kar želi spor → prošnja, ukaz, zapoved, nasvet, prepoved, vabilo.
 - **poizvedovalna** → da od naslovnika dobi določene podatke → vprašanje, anketa.
 - **povezovalna** → da z naslovnikom ohrani stik → pozdrav, zahvala, opravičilo, voščilo, čestitka, sožalje.
 - **izvršilna** → sp jih izgovori, napiše in ponazori spremembe v družbeni stvarnosti → oporoka, pooblastilo, odpoved.
- Ločimo glede na to kako sp razvija **temo! kako sp temo razvija, obravnava (načine)**.
- **Obveščevalna** → sp sporoča da se nekaj dogaja, obstaja, se bo zgodilo. Imenik, sezname, vozni red, jedilnik, urnik, spored, javni napisi, kulturni program.
 - **Opisovalna** → b v katerih so opisana lastnosti, sestava, delovanje, položaj bitja, kraja. vsakdanje dejavnosti ali dogajanje v naravi.
 - **pripovedovalno** → sp predstavlja naslovniku kar je doživel sam, nekaj se je zgodilo.
 - **razlagalna** → sp sporoča o vzročnih in drugih razmerjih med dogodki, pojasnjuje pomen besede, pojma.

- utemeljevalna → sp pojasnjuje, dokazuje svoje mnenje o čem. dva dela: mnenja, sodbe, trditve in dokazovanja, zagovarjanja.

- V besedilu ponavadi prevladuje več

načinov → razlaga, pripovedovanje → opisuje, utemeljuje (velja za celotno besedilo) vendar v posameznem b prevladuje 1-2 izmed teh načinov.

- Intervju vključuje pogovorno menjavo in je vrsta raziskovalnega pogovora (ki sestoji iz vprašanj in odgovorov) pred javnostjo → javnosti posredovan v množičnih občilih.

- intervju je priljubljena novinarska vrsta, je dvogovorno besedilo → vpraševalec in vprašani (intervjuvanec).

- nekateri imajo predstavitveni, uvodni del → podatki o vprašanem (fotke) → NIKOLI NIMAJO ZAKLJUČKA → konec je vprš zahvala-

- manjši del sestavljajo vprašanja → da izvemo nekaj zanimivega.

- Več vrst intervjujev: po vsebini so → osebni ali tematski (predstavlja zanimivo osebo-življ, lastnosti), (o zanimivi temi sprš tistega, ki o njej ve)

- Posebni vrsti sta → izjava (odg na eno samo vpraš) in okrogla miza (večstranski, vodja je moderator).

- glede na to kje so objavljeni: časopisne ali revijalne, radijske in TV.

- Predstavitev: (prikazovalna besedila, sp želi obogatiti naslovnikovo znanje) Osebe → - prikažemo njeno zunanost in način življenja.

- izrazimo svojo presojo njenih duševnih, strokovnih lastnosti.

- povemo o njeni preteklosti.

Opis osebe, oznaka osebe, pripoved o dogodkih v življenju osebe, spreminjanju.

- Predstavitev kraja : - objektivna (opiše kraj, lega, nadm višina, št prebivalcev, kulturno-umetnostne znamenitosti), subjektivna (ori s kraja, se sporoči tisto kar je posebno

zanimivo, lepo → mnenje izraža z vrednostnimi pridevniki, posebitvami, prv oosebnimi glagoli in zaimki.

- Predstavitev

- postopka, naprave.

Reklamno besedilo : če sporočevalec hoče prepričati naslovnika v to, da je predst izdelek/kraj zanj najustreznejši tvori propagandno b.

- so različna : sp želi pridobiti naslovnika za nakup izdelka itd → pretirava pri predstavitvi in hvali ga je REKLAMNO b (reklama).

- reklama ponavadi vsebuje sliko, fotko, kot dopolnitev b. → da bo potešil vse svoje želje.

- urejene so posebne zakonske določbe → ni dovoljena r tobačnih izdelkov, kritika izdelka drugega proizvajalca, ne sme povzročati telesno in duševno škodo (žaljenje, nasilje), tvorjenje v slo jeziku.

- Uradna zahvala, opravičilo in vabilo → vse so uradne ali neuradne.